

Företagen som kan **ta hem priset**

Foto: ERLAND SEGERSTEDT

Foto: VERONIKA LJUNG-NIELSEN

Foto: KRISTINA WIRÉN

"Farfarsprincipen", Absolut och ett ständigt ökande antal "hmm". Så lyder några tips för bättre arbetsmiljö, plockade från **tre mönsterföretag**.

Text: **ANDERS ELGHORN**

Dagens Arbetes arbetsmiljöpris "Årets industriföretag" handlar, som namnet anger, om företag med tillverkning. Företag med riskfyllda arbetsplatser som ställer höga krav på ordning och reda och organiserat arbetsmiljöarbete för att skydda medarbetarna.

De tre finalisterna är:

- Boliden Metall, gamla Rönnskärsverken, ett smältverk med 625 arbetare utanför Skellefteå.
- Toyota material handling/BT products AB i Mjölby, med 892 arbetare som tillverkar truckar.
- Smurfit Kappa i Nybro, före detta Munksjö, med 103 kollektivanställda som producerar förpackningar.

Både New Boliden och Smurfit Kappa var finalister förra året, men då med Bolidens gruva i Kristineberg och Smurfits wellpappförpackningar Eslöv. Eslövfabriken var finalist tre år i rad innan den vann.

Gemensamt för årets finalister är att de ingår i stora koncerner med uttalad arbetsmiljöpolicy och engagerade företagsledningar som ger arbetsmiljön samma vikt som produktionen.

De har koll på arbetsmiljön in i detalj.

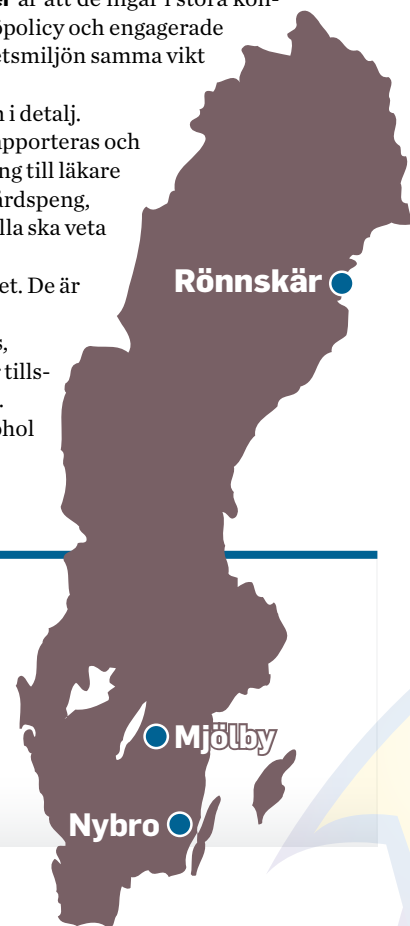
Olyckor analyseras, tillbud rapporteras och risker granskas ständigt. Tillgång till läkare och sköterska, gym eller friskvårdspeng, matsal. Rehab anses fungera. Alla ska veta vad de ska göra.

Arbetsrotation är en självklarhet. De är påtagligt stolta över vad de gör.

Bemanningsföretag tolereras, men inte mer. Grundreceptet är tillsvidareanställningar. Fasta jobb.

De som har problem med alkohol får hjälp.

Med mycket mera.

Så går det till att bli "Årets industriföretag"

■ Dagens Arbetes pris på **25 000 kronor** ska användas av vinnaren till ett "friskvårdsarrangemang".

■ Sponsorer är **Folksam** och **Swedbank**. De sitter i jury tillsammans med **Arbetsmiljöverkets generaldirektör** och **GS, IF Metalls**

och **Pappers arbetsmiljöombudsmän** samt ett par redaktörer på DA.

■ **Medlemmar i de tre fackförbunden** kan nominera företag till priset.

■ Det är **fjärde året i rad** som Dagens Arbetes arbetsmiljöpris delas ut.

Smörjaren Jan Erikson har arbetat 40 år på Rönnskårsverken och sett förändringarna komma. Hans motivering löd: "Företaget har jobbat på att utveckla för allas trevnad, säkerhet och trygghet för framtiden."

Foto: ERLAND SEGERSTEDT

"Armbågsfrågorna" väger tyngst

Hade någon på 1970-talet sagt att Rönnskårsverken skulle nomineras till pris för god arbetsmiljö, hade han skrattats ut. Likväl är det så. Miljömarodören har gjort en mäktig resa.

Allt verkar planerat i detalj. Händer det, så gör du så. Sedan tar vi tag i det och ser till att det inte händer igen.

Hos Boliden Mineral på Rönnskär utanför Skellefteå har arbetsmiljön placerats i främsta rummet. Från en undanskymd plats på dagordningarna har den flyttats upp överst. "Armbågsfrågorna" har fått högsta prioritet. Det vittnar både högsta ledningen, facket och skyddsorganisationen om.

Rönnskårsverken, som den gigantiska arbetsplatsen kallas, bjuder en del motstånd när det gäller arbetsmiljö. I ett smältverk, där råvaror återvinns från olika material, finns gott om platser där skiftarbetande anställda löper risk att skada sig. Farliga ämnen, gaser och kemikalier hör till vardagen. Utomhus kör jättetruckar omkring med 50 ton 1 200-gradig smälta.

Ändå tycks man ha fått bukt med de största problemen. Fabriken, vars namn för 50 år sedan doftade arsenik och sjuka arbetare, har totalförvandlats. Bernt Olofssons text i Rönnskårsvisan, "Här på Rönnskär jobbar jag – andas gas och gift var dag", är inte aktuell längre.

Arbetsmiljöfolket säger med en mun att de anser sig ha klar kontroll över sjukfrånvaron som ligger strax under fyra procent. Och arbetsolyckorna har minskat så att målet numera är noll. Omöjligt på en arbetsplats med

»Arbetsmiljöarbetet är inget självspelande piano.«

över 830 anställda, varav 100 kvinnor? "Nja", blir svaret, "det kan ju gå sex-sju månader utan arbetsolycka som leder till sjukfrånvaro".

Till en del handlar förändringen om pengar. Arbetsmiljöpengarna ligger högt upp i plånboken. Men det handlar mer om annat, enligt huvudskyddsombudet Börje Lindström:

– Attityder, säger han. Det är de anställdas inställning till skydd och säkerhet som är avgörande. Alla ska involveras.

Börje Lindström har i likhet med de flesta arbetat länge på "Skäret". Då krävdes ingen särskild utbildning för att jobba i Rönnskårsverken. I dag ska du ha gått ut gymnasiet, gärna teknikcollege i Skellefteå.

När Dagens Arbeta kommer på besök har centrala skyddskommittén möte. Det leds av platschefen Roger Sundqvist. Skyddsingenjör, säkerhetschef, huvudskyddsombud, olika fackliga representanter och företagsläkare deltar. Stämningen är avspänd. Facket lyfter fram platschefen. Utan en engagerad chef är det svårt att driva arbetsmiljöarbete. Ansvaret ska ligga "i linjen".

Olyckor och tillbud samlas i en databas. Allt utreds. Olyckor och allvarliga tillbud följs av ett granskningsmöte. Utbildningar och skyddsronder sker på alla nivåer upp till platschefen. Riskanalysutbildning för samtliga anställda. Rehabmöten och stenkoll på alkoholen. Egen företagshälsovård med läkare och sjuksköterskor och eget gym med bassäng. Matsal som granskas av ett matråd.

– Arbetsmiljöarbetet är inget självspelande piano, säger huvudskyddsombudet Börje Lindström. Man måste ständigt hålla efter.

ANDERS ELGHORN

Huvudskyddsombudet Mikael Evefjord skrev om BT Products i Mjölby: "För att förbättra kunskap, förståelse och engagemang i det löpande arbetsmiljö- och säkerhetsarbetet har företaget infört Safety-Dojo". Alla anställda ska årligen genomgå utbildningen." Foto: VERONIKA LJUNG-NIELSEN

De pratar säkerhet varje morgon

➤ På Sveriges trucktätaste företag sker sällan en truckolycka. Tacka Dojo för det. Och farfarsprincipen.

Jag börjar vänja mig vid kommentaren nu:

– Säkerhet står högst upp på dagordningen. Före kvalitet, ekonomi och säkra leveranser. Det är det man startar mötena med.

Den här gången är det Magnus Tengvert, klubbordförande för IF Metallarna på BT Products i Mjölby, som säger det.

– Det är en helt ny syn på arbetsmiljö på golvet nu, säger han.

BT ägs sedan år 2000 av Toyota material handling, ett japanskt företag med höga arbetsmiljökrav i hela världen.

Hemligheten heter Safety dojo, med rötterna i japansk kampsport där dojo är en bestämd plats där man tränar. 12 stationer för säkerhet och arbetsmiljö som alla anställda går igenom årligen och innan de kommer ut i produktionen.

Skyddsingenjören Roland Birath och IF Metalls huvudskyddsombud sedan 1998, Mikael Evefjord, har utbildat alla chefer. Ansva-

ret och kunskaperna trycks nedåt. Visdom enligt "farfarsprincipen".

BT tillverkar el-truckar i många storlekar. Här arbetar 330 svetsare. Det fattas ständigt mellan 50 och 100 svetsare. Underskottet löses med bemanningsföretag.

»Har så mycket skydd nu att olyckorna mer hänger på beteende och attityd.«

Produktionen är kundorderstyrd till hela världen. Varenda truck är redan såld. 55 000 om året. Och 100 000 sådana där lyftvagnar, eller pallvagnar. Truckarna tar form i stationer. På löpande band, enligt bilfabriksprincip. Skiftgång och en viss stress. Handskador är vanligast, särskilt klämskador.

Målet, som det formuleras av skyddsingenjören Roland Birath, är färre än sex olyckor per miljon arbetstimmar. Men visionen, den är naturligtvis noll.

– Vi har så mycket skydd nu att olyckorna mer hänger på beteende och attityd, säger Roland Birath.

Varje morgon diskuteras säkerhetsfrågorna först. Skedde någon olycka i går? Något tillbud? Därefter diskuteras produktionsstörningar, med mera. Vd eller fabrikschefen deltar i morgonmötet.

Tillbudsrapporteringen har ökat. Allvarliga tillbud kollas upp. Man anser sig ha "järnkoll på kemikalier". Lackerna innehåller inga lösningsmedel längre.

– Förr var man tvungen att tjata om arbetsmiljöåtgärder, nu finns det rutiner där alla är med, säger huvudskyddsombudet Mikael Evefjord. Allt ska vara öppet på Toyota.

En ergonom föreslår förbättringar. En läkare kommer två dagar i veckan. Det finns träningslokal, även för rehab, och innebandyhall, men motionsbidraget är snåla 1 000 kronor. Å andra sidan sponsrar BT till exempel dem som vill springa blodomloppet i Linköping med anmälningsavgift och bussresa. I år anmälde sig 170 personer från fabriken.

Genom Viktvaktarna får anställda hjälp med kosten. De som vill får hjälp med rök- och snusavvänjning. Det råder rökförbud i hela fastigheten. Och, naturligtvis, nolltolerans mot alkohol.

ANDERS ELGHORN

Här tar man itu med riskerna

I stort sett alla svar skulle kunna vara "Absolut". Så heter största kunden och så fungerar arbetsmiljöarbetet på Smurfit Kappas wellfabrik i Nybro.

På vägen in till fabriken passerar vi en ljus matsal (förlustaffär för ägaren), en fruktkorg och en pappersgubbe som visar hur många olyckor som drabbar de anställda. Den senaste som ledde till sjukskrivning var för 524 dagar sedan.

Det är svårt att komma runt Smurfit Kappa när man pratar arbetsmiljö. Förra året vann fabriken i Eslöv DA:s tävling efter tre försök.

För alla anläggningar inom koncernen gäller "12 måsten". Det ska finnas en skriven arbetsmiljöpolicy och tydlig arbetsmiljöorganisation. Anställda ska utbildas, nyanställda få bra introduktion. Olyckor och tillbud ska rapporteras. Det ska finnas första hjälpen och krishantering, rehabilitering och arbetsanpassning, och tillgång till företagshälsovård.

Det gäller i alla länder där Smurfit Kappa

»Investeringar i säkerhet skrivs på direkt.«

har verksamhet. I Nybro får anställda en friskvårdspeng på 1500 kronor och tillgång till gym.

– Vi i Norden investerar minst pengar i säkerhet men uppvisar bäst resultat, säger personalchefen Johan Hammargren, som också är säkerhetsansvarig i hela Smurfit Kappa i Sverige. Det är en kulturfråga med lång tradition av samverkan, anser han.

Han och GS klubbordförande Peter Andersson åker då och då till koncernmöten i Paris där arbetsmiljön också står högst på dagordningen. Peter sitter även i Smurfit Kappas Europafack.

– Investeringar i säkerhet skrivs på direkt, säger han.

Det finns gott om ställen där de 103 arbetarna kan skada sig även på Wellen i Nybro. De flesta maskinerna är 25 år gamla och körs treskift. Det är lätt att klämma sig, bränna sig, skära sig eller slå i huvudet. Ändå händer få olyckor.

– Hela Smurfit Kappa sätter arbetsmiljö högst upp på agendan, i hela koncernen, säger Thomas Elmquist som har arbetat här sedan 1976, de senaste två och ett halvt åren som platschef.

– Jo, intygar huvudskyddsombudet Göran Cedertorn som gör sitt 28:e år på företaget.

Klubbordförande Peter Anderssons motivering löd: "Jag tycker de är värda att utses till Årets företag. Vi har inte haft några olyckor på över 400 dagar och har en väl utbyggd arbetsmiljöpolicy."

Foto: KERSTIN WIRÉN

Här har vi fokus på säkerheten ända från ledningen och ner.

Målet är noll olyckor och ett anmält tillbud per medarbetare. Målen följs upp varje dag.

– Alla ska våga rapportera, säger personalchefen Johan Hammargren, även om de gjort rätt korkade saker.

Risker ska också påtalas. Om en olycka är ett aj, ett tillbud ett oj, så kallar huvudskyddsombudet Göran Cedertorn en risk för ett "hmm".

– För att sprida kunskapen om riskinven-

tering lottar vi ut en Ipad till den som varit med och funnit och åtgärdat en risk, berättar personalchefen Johan Hammargren.

Företagets absolut största kund är Absolut vodka. Varje dag går ett par långtradare med voddkartonger till Åhus. Men hållningen till alkohol på jobbet är stenhård.

– Vi testar vid misstanke, säger personalchefen. Och erbjuder behandling. Men det är inget lull. Det är hårda bananer. Här är man nykter, punkt-slut.

ANDERS ELGHORN